

Az óvodai nevelés új tantervének margójára

A tanulmány arra vállalkozik, hogy rövid áttekintést nyújtson a romániai magyar óvodai tantervet illetően, ugyanis a 2008-as tantervi módosítások itt hoztak alapvető szemléleti változást. Ezen írás keretei között természetesen csak arra vállalkozhatunk, hogy a téma legalapvetőbb koncepcióit felvillantsuk, a téma részletesebb, elmélyültebb tanulmányozásához, az egyes területeken esetlegesen felmerülő viták természetének megismeréséhez a tanulmány kerete nem elégséges. Összefoglalónkban hangsúlyozni szeretnénk az óvodai tantervben megjelenő újításokat: a tudatos cselekedtetés, a tevékenységközpontúság fontosságát, amelyek rendszerbe szerveződve magukban foglalják a tapasztalati területek szerinti tevékenységeket, a szabad tevékenységeket, valamint az egyéni fejlődést célzó tevékenységeket.

A tanterv pedagógiai dokumentumként az oktatási folyamat megtervezésének alapja. Fóris-Ferenczi Rita *Pedagógiai kézikönyve*¹ alapján a romániai képességfejlesztő, teljesítményközpontú tanítási programokban a következő szerkezeti egységeket különíthetjük el: 1. Fejlesztési követelmények, 2. Részletes követelmények, 3. Tanulási tevékenységek és tartalmak. Ezek a tantervi egységek együttesen a tantervi követelményrendszert alkotják, s oktatási szakaszok szerint módosulhatnak. Bennünket most kiemelten az óvodai oktatás új tantervi követelményrendszere érdekel, erre térünk ki.

Döntő reformnak minősül az új óvodai tanterv megjelenése, amely négy területen fejt ki módosító szándékát: fontos feladatának tekinti az egyéni szabott, differenciált oktatást, nevelést, a szabad alkotásra ösztönző zónák, játékterek létesítését, vagyis a többfunkciós környezet megteremtését. Ugyanakkor az új program kiemeli a szülővel való szoros együttműködés fontosságát, a partneri viszony szorosabbá tételét, és szem előtt tartja az individuum globális fejlesztését (szocioemocionális, kognitív és fizikai vetületeit). Az újonnan kidolgozott tantervi curriculum négy területen jelez újítási szándékot: 1. a tanítás-tanulás-értékelés stratégiáinak változatossá tételében, 2. az óvodai környezet alakításában, 3. az óvoda-szülő partneri viszonyának megerősítésében, 4. a gyermek sokoldalú fejlesztésében.

A tanítás-tanulás-értékelés változatossá tételét olyan tevékenységközpontú, projekt típusú óvodai tevékenységek megvalósításában látja megvalósíthatónak, amelyek biztosítsák a gyermekek számára a képességeik kibontakoztatásához

---

¹ Fóris-Ferenczi Rita (2007): *Pedagógiai kézikönyv*, Ábel Kiadó, Kolozsvár

szükséges tevékenységek gyakorlásának lehetőségeit. A megfelelő óvodai környezet biztosítja a gyermek szabad fejlődését. A csoportkörnyezetet úgy kell előkészítenie a pedagógusnak, hogy a gyermeknek lehetősége adódjék a felnőttekkel és a társaival való változatos interakciói során aktívan kihasználni az adott eszközöket. A megfelelő környezet lehetőséget teremt az interkulturális és inkluzív nevelésre is.

Az óvodai nevelés tulajdonképpen kiegészítője a családi nevelésnek. Az óvodai nevelés nem lehet eredményes családi megerősítés nélkül, az összhangban nevelés elengedhetetlen. Az új óvodai tanterv hangsúlyozza a gyermeki önállóság fejlesztését, szociális magatartásának, érzelmi, akaratni hozzáállásának, kommunikációs, kognitív és motoros képességeinek fejlesztését.

Teszi mindezt a projektmódszerre alapozva. Arra a módszerre, amely a múlt század eleji gyermekbarát elképzelésekből táplálkozik, s a tanulás-szervezési lehetőségek egyik újabb, hatékony módja. A projektek olyan komplex feladatok, amelyeknek középpontjában egy gyakorlati természetű probléma áll.² A módszer a gyermekek érdeklődésére, közös tevékenységére épül. A megismerési folyamatok a projektek tevékenységeinek sorozatában valósulnak meg. Jellemző jegyei: a nagyfokú szabadság, amelyet a gyermek számára biztosít a célok kiválasztásától, a tervezéstől a feladat végrehajtásának módozatain keresztül, egészen az elkészült produktum értékeléséig. A gyermekek aktív részvétele és érdeklődése biztosított, mert a gyermekek maguk választják ki a számukra vonzó feladatokat. A mindennapi életből vett problémákat közösen oldják meg, s eközben a gyermek saját elképzelései is megvalósulnak. A projekt egyszerre kollektivizál és individualizál, mert közös tervezéssel, közös szervezéssel, közös végrehajtással és ellenőrzéssel együttműködésre, munkamegosztásra, kooperativitásra sarkallja a gyermeket úgy, hogy közben ki-ki megválaszthatja a testhez álló feladatot. A gyermekközpontú, alternatív pedagógiai tervezési mód a mindennapi életből meríti integrált témáit, és tapasztalatszerzésre, gyakorlatiasságra, együttműködésre, a felfedezés örömeinek megélésére épít. Az indirekt nevelői hatásra fókuszál.

Az óvodai nevelés folyamatában a projektmódszer jól szolgálja a 2008-as óvodai nevelés országos alapprogramjának megvalósulását, hiszen alkalmas élethelyzetekben adódó tevékenységek általi tapasztalatszerzésre. Ez a módszer biztosítja az óvodás gyermek számára az egyéni érdeklődés, az egyéni ütem, az önállóság és az öntevékenység lehetőségét. A projekt alkalmazása mindig tartalmaz választási lehetőséget, ezért jól hasznosítható az egyéni érdeklődés motiváló ereje. Ugyanakkor teret ad a váratlan módosításoknak, kiegészítéseknek, az

---

² M. Nádasi Mária (2003): Projektoktatás – elmélet és gyakorlat, Bp. 17–18.

újonnan fellépő igényeknek. A módszer támogatja az eltérő szükségletű gyermekeket, az eltérő tanulási stílusok érvényesülését

Az Óvodai Nevelési-Oktatási Tevékenységek Tanterve³ magyar nyelvű változata szemléletében és szerkezetében egységességre törekszik: minden műveltségi terület tanterve azonos szempontrendszer szerint építkezik. A Tanterv központi, keret jellegű, az ország minden óvodájára érvényes dokumentum. Nem tartalmazza a csoportok szintjére (kis-, közép-, nagy- és előkészítő csoport) lebontott terveket, így kíván teret engedni a helyi szintű döntéseknek. A Tanterv keret jellegét, rugalmasságát a következő tényezők biztosítják: a követelményrendszer képzési szakaszra (és nem csoportszintre, évfolyamokra) bontott, a követelmények és tartalmak műveltségi körök szerint rendezettek, és az időbeosztás keretjellegű (arányok, kötelező, minimális óraszámok).

A 2008-as óvodai tanterv nem differenciálja külön tantervi egységként a tartalmakat, hanem beépíti azokat a részletes követelménybe. Az elemi oktatás tanterve azonban külön alegységként tünteti fel a tartalmakat. Az új óvodai anyanyelvi nevelés tanterve a következő általános fejlesztési követelményeket jelöli meg: 1. a szóbeli közlés megértése, 2. a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése, 3. a nyelvi kreativitás fejlesztése, 4. az irodalmi ízlés és irodalom iránti fogékonyság fejlesztése. A fejlesztési követelményekhez rendelt részletes követelmények megfigyelése azt a következtetést erősíti bennünk, hogy az óvodai nevelés a 3–7 éves korú gyermekek szociális életképességét (életre nevelését) minden későbbi fejlődés alapjaként kezeli, *együttműködésre és kommunikációra* kívánja képessé tenni óvodáskorban a gyermekeket.

Az új 2008-ban jóváhagyott óvodai programcsomag lehetőséget ad az óvodapedagógusnak, hogy a gyermekeket képességszintek, képességfajták szerint fejlessze. Az óvoda a szocializáció minél teljesebb megvalósítására törekszik. A kisgyermeknek ahhoz, hogy boldoguljon, meg kell tanulnia beszélni, közlekedni, a környezet adta keretek között tevékenykedni, az eszközöket használni, a társakkal együttműködni, el kell lesnie a mindennapi élet adta szerepeket, magatartásmintákat. Ez komplex életfeladat, a szociális tanulás intenzív formája. Ennek egy részét – eltérő kulturális szívonalon – a családok teljesítik. Az óvoda azonban nem csupán kiegészítő szerepet játszik az elsődleges szocializáció folyamatában, hanem arányos fejlesztését, intenzitásának fokozását, magasabb színvonalra emelését is vállalja, azaz: kiegészíti, kiterjeszti, felerősíti a szociális tanulást. A társadalom és az egyén kölcsönviszonyának valamiképpen a nevelés fogalmában is tükröződnie kell. A nevelés a társadalom számára szükséges egyéni képességek intenzív fejlesztése, az óvodai nevelés célja.

---

³ Óvodai Nevelési-Oktatási Tevékenységek Tanterve, 2008

A 3–7 éves korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése magában foglalja a teljes gyermeki személyiség fejlesztését és az életre való felkészítést a tevékenységek által. Ez a pedagógiai program – az óvodás gyermek szociális életképessége növelése érdekében – fejlesztő hatásokban gazdag nevelési alaphelyzet megteremtését feltételezi. A nevelési alaphelyzet mindenekelőtt az adott nevelési intézményre jellemző tevékenységek, együttműködési formák, kapcsolatok, fejlesztő hatások és fejlődési lehetőségek összefüggő rendszerében és által létezik.

A nevelés mint „tudatos értékválasztás” a nevelési helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen a gyermek az állandó tevékenykedés közben fejlődik. A gyermeki megismerés alapja 3–7 éves korban a folyamatos érzékelés, tapasztalás és cselekvés, ezért a nevelési alaphelyzetbe szervesen illeszkedő rendszeres tevékenységeket úgy kell értelmeznünk, mint a pedagógiailag meghatározott szocializáció igazi determinánsait.

Az új óvodai program tehát nem egyoldalú gyermekközpontúságot hirdet, hanem a szélesen értelmezett életfeladatokra irányít. Az életre való felkészítés csak valóságos tevékenységek, csak a tevékeny életre alapozott nevelőmunka útján valósítható meg. Hisszük, hogy a tevékenykedés által nevelődő gyermek aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezete kialakításának. Éppen ezért örülünk az új óvodai program tevékenységközpontú, projektmódszerű koncepciójának, ahol az óvodai nevelés tartalma a tevékenységeken keresztül jut érvényre, és a nevelési folyamat hármastevékenységtípusán (1. tapasztalati területek szerinti tevékenységek, 2. szabad tevékenységek, játék, 3. személyes fejlődést célzó tevékenységek) keresztül valósul meg.

A feladatrendszer elemei egymást átszöve érvényesülnek, és valamennyien együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a gyermek megnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg. A komplex foglalkozások lényege elsősorban abban nyilvánul meg, hogy komplex rendszereket, folyamatokat értelmezznek az óvodás gyermek szintjén. Ugyanakkor a foglalkozásokat problémacentrikusság és egy-egy vezető szempont megléte jellemzi, ahol tudatosan és tervszerűen integrálják az adott problémához tartozó ismereteket.

Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is összefüggnek egymással. A gyermek számára egy adott tevékenység – mint pl. a takarítás, főzés – éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi

Nézőpont

---

tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti. Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva és a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk. Ehhez a tudatos óvónői tervezéshez nyújt alkotó segítséget az új óvodai tanterv.